

Юрій ПРАДІД

Незалежний дослідник
м. Львів, Україна
Електронна пошта: ypradid1@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-5842-9227>

ДМИТРО ХАРИТОНОВИЧ БАРАННИК: УЧЕНИЙ, ПЕДАГОГ, ЛЮДИНА

Стаття присвячена 100-річчю від дня народження доктора філологічних наук, професора Дмитра Харитоновича Баранника (15.12.1923–30.01.2009). Праці Д. Х. Баранника є вагомим внеском у науку про українську мову. А такі питання, як систематизація функціонально-стильових різновидів монологічного мовлення, визначення типологічних особливостей мовної структури та інтонації ряду функціональних різновидів усного монолога, вперше знайшли своє висвітлення у праці Д. Х. Баранника «Усний монолог». Про високий авторитет Д. Х. Баранника в українській мовознавчій науці свідчить хоч би той факт, що він був членом бюро Українського комітету славістів, членом республіканської Наукової проблемної ради, редколегій кількох наукових видань, зокрема журналу «Мовознавство», міжвідомчого збірника «Українське мовознавство» (м. Київ) та ін. Д. Х. Баранник був членом Української національної комісії з питань правопису при Кабінеті Міністрів України. Учасник X Міжнародного конгресу лінгвістів (Бухарест, 1967), IX та XI Міжнародних з'їздів славістів (Київ, 1983; Братислава, 1993). Дмитро Харитонович виховав цілу плеяду українських мовознавців — понад тридцять. Наукова спадщина професора Дмитра Харитоновича Баранника слугувала й нині слугує основою і зразком для молодих дослідників мови. Інтерес до його праць не випадковий, бо відзначаються вони високою якістю, зосередженістю на вузлових проблемах, магистральних напрямках лінгвістичної науки, з'ясування яких особливо важливе для розуміння специфіки розвитку української мови на сучасному етапі.

Ключові слова: Д. Х. Баранник, усний монолог, функціонально-стильові різновиди усного монологічного мовлення, стилістика усного мовлення.

Виповнилося 100 років від дня народження відомого українського мовознавця доктора філологічних наук, професора Дмитра Харитоновича Баранника, усе життя якого тісно пов'язане з Дніпропетровським державним університетом (нині Дніпровським національним університетом імені Олеся Гончара), де він пройшов шлях від студента до професора, завідувача кафедри української мови, декана філологічного факультету.

Народився Д. Х. Баранник 15 грудня 1923 р. в с. Пушкарівка Верхньодніпровського району, що на Дніпропетровщині. З особливою теплою згадував Дмитро Харитонович рідне село: «Пушкарівка — колись велике красиве

Цитування: Прадід Ю. Дмитро Харитонович Баранник: учений, педагог, людина. Мовознавство. 2023. № 6. С. 62–70. <https://doi.org/10.33190/0027-2833-333-2023-6-004>
Citation: Pradid Yu. (2023). Dmytro Kharytonovych Barannyk: a scholar, educator, and human [Dmytro Kharytonovych Barannyk: a scholar, educator, and human]. *Movoznavstvo*, (6), 62–70. [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.33190/0027-2833-333-2023-6-004>

Стаття опублікована за ліцензією CC BY-SA 4.0 (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>)

село — лежить на правому березі Дніпра, зі сходу і заходу (відповідно) його омивають річки Самоткань і Домоткань — притоки Дніпра. Пушкарівка є ніби продовженням м. Верхньодніпровська в західному напрямку. Є певні свідчення про Пушкарівку в історіографічній літературі. У праці «Россия. Полное географическое описание нашего Отечества», виданій за редакцією В. Семенова-Тянь-Шанського 1910 р. в С.-Петербурзі, зазначається: «Почти в смежности с городом [Верхнеднепровском] на р. Домоткани лежит многолюдное волостное село Пушкаревка, известное с XVII в. как собственность знаменитого полтавского полковника Мартына Пушкаря. Прежде в Пушкаревке находился женский монастырь, который был упразднен в 1786 году. Нынешняя церковь села была монастырской; она построена в 1762 году. На бывшем еще монастырском кладбище похоронена Матрена Васильевна Кочубей, дочь генерального судьи Василия Кочубея и крестница гетмана Мазепы. Как известно, Мазепа, овдовев, сделал предложение своей крестнице, но родители ее отказали ему на основании церковного запрета, несмотря на согласие Матрены» [Старт в третье тысячелетие: Очерки о Приднепровье]; «Я ще застав церкву. Пам'ятаю, що вона була дерев'яна і вже напівзруйнована. Одним із трьох приміщень Пушкарівської семирічної школи була сторожка біля церкви (в ній тоді навчалися початкові класи). Зараз важко сказати напевно, де саме знаходилось колишнє монастирське кладовище. У Нарисах, уривок з яких наведено вище, вміщено копію давнього малюнка могили Матрони Кочубей» [Баранник 2003 : 10–11].

Незавидною склалася доля випускників середніх шкіл 1941 року: на обраних ними шляхах у велике життя вибухнули бомби...

В одному з червневих номерів районної газети «Придніпровський комунар» з'явився вірш, рядки якого дихали ненавистю до підступного ворога — німецького фашизму. Написаний він був юнаком із села Пушкарівки Дмитром Баранником, якому кілька днів перед цим було вручено атестат у Верхньодніпровській середній школі № 1.

Потім були фронтові дороги, 3-й Білоруський фронт, тяжке поранення. Як спогад про воєнні роки, — світлина в сімейному архіві з написом: «На пам'ять татові, мамі та сестричці Каті від Дмитра», а трохи нижче — поетичні рядки:

*Не забув він про рідну оселю
І про Вас, про Україну й Дніпро —
Він у сірій армійській шинелі,
Він Ваш син, Ваш єдиний Дмитро
і нижче дата: «24 лютого 1945 р.».*

У 1947 р. Дмитро Баранник стає студентом історико-філологічного факультету Дніпропетровського державного університету, обравши спеціальність «українська мова і література».

Це були перші післявоєнні роки — роки дуже складні в матеріальному сенсі. Чоловіча половина студентського і викладацького складу факультету була одягнена у військову форму, нагадувала своєрідний військовий підрозділ, лише з однією відмінністю: на гімнастерках і кітелях не було погонів.

Студенти 50–60-х років у своїй більшості мали вже певний життєвий досвід і це визначало їхню життєву позицію, відповідальне ставлення до всього. Чимало випускників факультету тих років стали письменниками (О. Т. Гончар, П. А. Загребельний, І. П. Пуппо та ін.), науковцями (академік

АН Росії О. М. Трубачов, доктори філологічних наук професори І. П. Березовський, Ф. М. Білецький, І. О. Дяченко, П. С. Дудик, В. О. Горпинич, В. Л. Микитась, В. Л. Силін, Ю. К. Стехін, В. М. Туркін, О. М. Шиловський та ін.).

З теплом у серці і щирою вдячністю згадував Дмитро Харитонович своїх викладачів і наставників, які щедро допомагали студентам оволодівати основами науки і творчості: професора Г. М. Гая — людину неспокоїної творчої вдачі, ентузіаста, незмінного керівника літературної студії факультету доцента В. Т. Плахотишину — декана факультету, професора І. К. Чаплю — тоді доцента, завідувача кафедри української літератури, доцентів С. Е. Дмуховського, А. Т. Сизька, Я. О. Спринчака та ін.

Університет Дмитро Баранник закінчив з відзнакою та продовжив навчання в аспірантурі. Тут він виявляє завидну цілеспрямованість і наполегливість в оволодінні знаннями, розвиває свій нахил до наукової роботи.

«В особі Д. Х. Баранника маємо вченого, — згадував про Д. Х. Баранника завідувач кафедри загального мовознавства Дніпропетровського державного університету доктор філологічних наук професор В. М. Туркін майже сорок років тому, — лінгвістичне обдарування якого почало проявлятися досить рано. У студентські роки він активний учасник лінгвістичного гуртка, студентських наукових конференцій, конкурсів. Вже в цей час, очевидно, і зароджуються його наукові інтереси» [Туркін 2003 : 14].

У 1956 р. Д. Х. Баранник захистив кандидатську дисертацію на тему «Питання мови драматичного твору», а в 1970 р. — докторську дисертацію на тему «Усне монологічне мовлення». У 1972 р. Д. Х. Бараннику присвоєно вчене звання професора.

З 1971р. по 1988 р. Д. Х. Баранник обіймав посаду декана філологічного факультету, у складі якого було три відділення — українське, російське і романо-германське. Крім того, протягом 1971–1993 рр. він очолював кафедру української мови, а з 1993 р. і до останніх днів свого життя працював професором цієї кафедри. Будучи деканом, завідувачем кафедри, її професором, вів велику роботу щодо організації навчально-виховного процесу на факультеті, удосконалення педагогічної майстерності викладачів як кафедри, так і факультету.

Дмитра Харитоновича знали в університеті як чудового педагога і лектора. Студенти й викладачі факультету цінували його викладацький досвід, велику ерудицію.

Завдяки старанням професора Д. Х. Баранника на факультеті в 1976 р. була відкрита спеціалізована вчена рада для захисту докторських дисертацій з мовознавчих дисциплін, головою якої він був протягом 15 років, а згодом ще 8 років — заступником голови спецради. За цей час у спеціалізованій раді захищено кілька десятків докторських і сотні кандидатських дисертацій, що великою мірою покращило ситуацію із забезпеченням вишів південно-східного регіону України кадрами вищої кваліфікації.

Значення праць Д. Х. Баранника важко переоцінити. Вагомим внеском у науку про українську мову є його монографії «Драматичний діалог» (1961, написана у співавторстві з Г. М. Гаєм), «Усний монолог (Загальні особливості мовної структури)» (1969), розділи в колективних монографіях Інституту мовознавства АН України (1965, 1967, 1979), розділи в п'ятитомному курсі «Сучасна українська літературна мова» («Прикметник», «Числівник», «Сти-

лістика усного мовлення» (1969–1973), який і досі є основним підручником для студентів філологічних факультетів України.

Численні праці професора Д. Х. Баранника опубліковані в різноманітних наукових виданнях в Україні, найважливіші з яких друкувалися на шпальтах часописів «Мовознавство», як, наприклад, «До питання про інформаційний стиль мови» (1967), «Актуальні проблеми дослідження мови масової інформації» (1983), «Два рівні граматичної структури речення» (1993), «Українська мова на межі століть» (2001), «Про один актуальний спосіб синтаксичної номінації» (2006) та ін., «Українська мова і література в школі», як, наприклад, «До морфологічної характеристики складених власних назв» (1963), «Наголошення складних слів» (1973), «Мовна структура публіцистичного стилю (До питання про майстерність публіцистичного виступу)» (1978) та ін..

Д. Х. Баранник — укладач і відповідальний редактор «Навчального правописного словника української мови» (1997), «Російсько-українського словника з авіаційної та ракетно-космічної техніки» (1997), автор 8 статей в енциклопедії «Українська мова» (2000), 2 статей у «Шевченківському словнику» (1976, 1977).

Професор Д. Х. Баранник — учасник X Міжнародного конгресу лінгвістів (Бухарест, 1967), IX та XI Міжнародних з'їздів славістів (Київ, 1983; Братислава, 1993).

Дмитро Харитонович виховав цілу плеяду українських мовознавців — їх понад тридцять. Вони працювали і працюють у різних куточках нашої держави — у Дніпрі й Тернополі, Кривому Розі, Полтаві, Сімферополі і навіть у Сполучених Штатах Америки.

Професор Д. Х. Баранник виступав офіційним опонентом на захистах докторських дисертацій відомих українських учених-мовознавців, серед яких В. О. Горпинич (1973), І. Є. Грицютенко (1974), М. М. Пилинський (1975), Л. С. Паламарчук (1976), О. І. Білолід (1977), Л. А. Лисиченко (1978), А. П. Грищенко (1979), М. М. Пещак (1980), С. І. Дорошенко (1981), Г. М. Гнатюк (1982), І. Р. Вихованець (1983), С. Я. Єрмоленко (1984), Л. І. Мацько (1985), Н. Л. Іваницька (1986), Я. В. Януш (1990), Т. М. Корольова (1990), Л. О. Пустовіт (1993), Н. М. Сологуб (1993), численних кандидатських дисертацій.

Про високий авторитет Д. Х. Баранника в українській мовознавчій науці свідчить хоч би той факт, що він був членом бюро Українського комітету славістів, членом республіканської Наукової проблемної ради, редколегій кількох наукових періодичних видань, зокрема журналу «Мовознавство», міжвідомчого збірника «Українське мовознавство» (м. Київ) та ін.

Як член Української національної комісії з питань правопису при Кабінеті Міністрів України (1994–1996 рр.) Д. Х. Баранник не раз виступав з доповідями на засіданнях комісії, дві з яких опубліковані в збірнику доповідей «Український правопис: так і ні». Проведені обговорення нової редакції «Українського правопису»: «Новий український правопис чи нова редакція “Українського правопису”?», «Про загальну концепцію і структуру нової редакції українського правопису» також опубліковані [Баранник 1997а, 1997б].

І наостанок про Дмитра Харитоновича Баранника як про Людину.

Цікаві спогади однокурсника Дмитра Харитоновича Баранника І. П. Бєзрезовського: «Непохитним авторитетом у нас був староста курсу Дмитро Баранник. Усі ми його любили не лише за доброзичливість, товариськість,

лагідну вдачу, а передусім за його працьовитість та глибокі знання. Особливо добре давалася Миті латинська мова, яка була для багатьох з нас «мудрістю за сімома замками». До нього частенько звертались навіть старшокурсники — за консультаціями, порадами. Своїми знаннями Дмитро охоче і щедро ділився з усіма своїми друзями» [Березовський 1978].

А ось уривок з нарису про Д. Х. Баранника його колишньої студентки, а нині кандидата філологічних наук В. Л. Галацької: «Виняткова шляхетність Дмитра Харитоновича Баранника помічається одразу. Скільки б наукових титулів і державних відзнак не мала людина — природжена скромність, чесність стоять на першому плані. Цей шанований у наукових колах професор, академік АН вищої школи України має досить тихий голос і приємну усмішку. Ніякого напливу зверхності, всезнайства не відчувається, коли Дмитро Харитонович говорить зі студентом, викладачем чи сивочолим професором. Ця непересічна людина досягла в житті найвищих наукових, творчих, життєвих висот. Людина-легенда, яка є уособленням науковості, дивовижної людяності, вміння відкривати глибини життя і вивчати їх у рідній мові» [Галацька 2003 : 10].

Не можу не згадати і я про свою першу зустріч з Дмитром Харитоновичем у квітні 1986 р. Що найбільше запало в душу і водночас найбільше вразило тоді? Мабуть, те, що цей високий худорлявий чоловік розмовляв зі мною як з рівним, тихо й інтелігентно. Чого гріха таїти, до того та й згодом не раз доводилося зустрічати на посадах такого рівня чиновників, до яких так просто й не знайдеш підходу. Дмитро Харитонович виявився зовсім не таким. Його посада, авторитет у науковому світі — він і декан факультету, і завідувач кафедри, і відомий в Україні та, власне, і в слов'янському світі, вчений, — аж ніяк ззовні не підкреслювали свого становища.

Крім шести медалей за участь у Другій світовій війні Дмитро Харитонович Баранник удостоєний трудових відзнак — Почесної грамоти Президії Верховної Ради Української РСР, грамот і почесного знака «За відмінні успіхи в роботі» Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти Союзу РСР.

Доктор філологічних наук, професор Д. Х. Баранник — один з відомих представників учених-мовознавців в Україні. Його науковий набуток — вагомий внесок в історію національної науки, а створена ним школа дослідників-мовознавців багато в чому визначила шляхи лінгвістичної науки в Україні загалом. Немає сумніву в тому, що наукова спадщина професора Баранника слугувала й нині слугує основою і зразком для молодих дослідників мови. Інтерес до його праць не випадковий, бо вони відзначаються високою якістю, зосередженістю на вузлових проблемах, магістральних напрямках лінгвістичної науки, з'ясування яких особливо важливе для розуміння специфіки розвитку української мови на сучасному етапі.

Двадцять років тому я писав про цифру «тридцять три» в житті моєму і житті мого Учителя: «Коли я народився на світ Божий, він досягав віку Ісуса — йому йшов тридцять третій. Я і Він захистили кандидатську дисертацію в тридцять три роки, причому він на тридцять три роки раніше за мене. Через тридцять три роки після присвоєння Йому вченого звання доцента його отримав і я. Хочеться вірити, що в майбутньому цифра тридцять три ще не раз фігуруватиме в моїй біографії і біографії мого Учителя» [Прадід 2021 : 260].

Та не судилося, бо 30 січня 2009 р. Дмитра Харитоновича не стало.

Ріка життя..., і яка ж вона швидкоплинна! Не віриться, що час спливає так швидко, і ось уже майже п'ятнадцять років немає серед нас професора

Дмитра Харитонович Баранника, але пам'ять про нього житиме, допоки битимуться серця його колег та учнів.

ЛІТЕРАТУРА

Основні праці Д. Х. Баранника

- Баранник Д. Х. Актуальні проблеми дослідження мови масової інформації. *Мовознавство*. 1983. № 6. С. 13–17.
- Баранник Д. Х. Два рівні граматичної структури речення. *Мовознавство*. 1993а. № 6. С. 13–19.
- Баранник Д. Х. Діалог. *Шевченківський словник*. Київ: Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1976. Т. I. С. 190.
- Баранник Д. Х. До морфологічної характеристики складених власних назв. *Укр. мова і літ. в шк.* 1963. № 3. С. 23–25.
- Баранник Д. Х. До питання про інформаційний стиль мови. *Мовознавство*. 1967а. № 6. С. 3–10.
- Баранник Д. Х. Драматичний діалог. Питання мовної композиції. Київ: Вид-во Київ. ун-ту, 1961. 165 с. (у співавторстві з Г.М. Гаєм).
- Баранник Д. Х. Мікрофонні різновиди усного монологічного мовлення (особливості структури). *Українське усне літературне мовлення*. Київ: Наук. думка, 1967. С. 47–55.
- Баранник Д. Х. Мова радіо і телебачення. *Мова сучасної масово-політичної інформації*. Київ: Наук. думка, 1979б. С. 202–230.
- Баранник Д. Х. Мовна структура публіцистичного стилю (До питання про майстерність публіцистичного виступу). *Укр. мова і літ. в шк.* 1978. № 6. С. 25–29.
- Баранник Д. Х. Монолог. *Шевченківський словник*. Київ: Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1977. Т. 2. С. 6.
- Баранник Д. Х. Морфологічні особливості числівників *Укр. мова і літ. в шк.* 1966. № 6. С. 15–19.
- Баранник Д. Х. Наголошення складних слів. *Укр. мова і літ. в шк.* 1973а. № 6. С. 24–30.
- Баранник Д. Х. Новий український правопис чи нова редакція «Українського правопису»? *Український правопис: так і ні. Обговорення нової редакції «Українського правопису»*. Київ, 1997а. С. 76–78.
- Баранник Д. Х. О двух уровнях структуры славянского предложения. *IX Medzinárodný zjazd slavistov. Zborník resumé*. Veda. Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied. Bratislava, 1993б. С. 309–310.
- Баранник Д. Х. Прикметник. *Сучасна українська літературна мова: Морфологія / за заг. ред. акад. І.К. Білодіда*. Київ: Наук. думка, 1969б. С. 140–236.
- Баранник Д. Х. Про загальну концепцію і структуру нової редакції українського правопису *Український правопис: так і ні. Обговорення нової редакції «Українського правопису»*. Київ, 1997б. С. 24–26.
- Баранник Д. Х. Про один актуальний спосіб синтаксичної номінації. *Мовознавство*. 2006. № 2–3. С. 50–54.
- Баранник Д. Х. Стилиевая типология функциональных разновидностей устной литературной речи. *Resumes des communications. X-ème Congrès International des Linguistes*. Bucarest, 1967в. С. 24–25.
- Баранник Д. Х. Стилїстика усного мовлення. *Сучасна українська літературна мова: Стилїстика / за заг. ред. акад. І.К. Білодіда*. Київ: Наук. думка, 1973б. С. 503–560.
- Баранник Д. Х. Українська мова на межі століть. *Мовознавство*. 2001. № 3. С. 40–47.
- Баранник Д. Х. Усний монолог (Загальні особливості мовної структури). *Дніпропетровськ*, 1969в. 144 с.

- Баранник Д. Х. Характерні риси усного монологічного мовлення. *Закономірності розвитку українського усного літературного мовлення*. Київ : Наук. думка, 1965. С. 190–213.
- Баранник Д. Х. Числівник. *Сучасна українська літературна мова: Морфологія* / за заг. ред. акад. І. К. Білодіда. Київ : Наук. думка, 1969а. С. 237–264.
- Навчальний правописний словник української мови / укладачі: Д. Х. Баранник, Д. І. Руденка. Харків : Око, 1997. 416 с.
- Російсько-український словник з авіаційної та ракетно-космічної техніки / укладачі: Д. Х. Баранник, В. Ф. Прісняков, М. С. Ковальчук, І. С. Попова, В. М. Серебрянський, В. І. Місюра / за ред. Д. Х. Баранника і В. Ф. Пріснякова. Дніпропетровськ, 1997. 488 с.

Публікації, присвячені пошануванню професора Д. Х. Баранника

- Дмитро Харитонович згадує... *Дмитро Харитонович Баранник : Короткі нариси про життя і діяльність з нагоди 80-річчя від дня народження* / уклад. Ю. Ф. Прадід. Сімферополь : Доля, 2003. 80 с.
- Березовський І. Чолом тобі, наш рідний ДДУ! «За передову науку» (газ). 1978. 20 листоп.
- Галацька В. Шляхетна науковість професора Баранника. *Ми з класичного університету. Дніпропетровський національний: час, події, люди!* Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетр. ун-ту, 2003. С. 10–11.
- Дмитро Харитонович Баранник : Короткі нариси про життя і діяльність з нагоди 80-річчя від дня народження / уклад. Ю. Ф. Прадід. Сімферополь : Доля, 2003. 80 с.
- Прадід Ю. Ф. Дмитро Баранник — Учений, Педагог, Людина. *Персоналістика українознавства як світоглядний феномен. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю*. Івано-Франківськ, 2021. С. 240–269.
- Старт в третє тисячеліття: Очерки о Приднєпровье. Днепропетровск : Проспект, 2002. С. 143.
- Туркін В. М. Із відгуку про наукову діяльність професора Д.Х. Баранника 25 листопада 1975 р. *Дмитро Харитонович Баранник Короткі нариси про життя і діяльність з нагоди 80-річчя від дня народження* / уклад. Ю. Ф. Прадід. Сімферополь : Доля, 2003. 80 с.

Дата надходження до редакції: 20.10.2023

Дата надходження після доопрацювання: 27.10.2023

Дата затвердження редакцією: 03.11.2023

REFERENCES

Main works of D. Kh. Barannyk

- Barannyk D. Kh. (1961). Dramatychnyi dialoh. Pytannia movnoi kompozytsii. H. M. Hai (Co-auth.). Kyiv: Vydavnytstvo Kyivskoho universytetu. [In Ukrainian].
- Barannyk D. Kh. (1963). Do morfolohichnoi kharakterystyky skladenykh vlasnykh nazv. *Ukrainska mova i literatura v shkoli*, (3), 23–25. [In Ukrainian].
- Barannyk D. Kh. (1965). Kharakterni rysy usnoho monolohichnoho movlennia. *Zakonomirnosti rozvytku ukrainskoho usnoho literaturnoho movlennia*. Kyiv: Naukova dumka, 190–213. [In Ukrainian].
- Barannyk D. Kh. (1966). Morfolohichni osoblyvosti chyslivnykiv. *Ukrainska mova i literatura v shkoli*, 15–19. [In Ukrainian].
- Barannyk D. Kh. (1967a). Do pytannia pro informatsiinyi styl movy. *Movoznavstvo*, (6), 3–10. [In Ukrainian].
- Barannyk D. Kh. (1967b). Mikrofonni riznovydy usnoho monolohichnoho movlennia

- (osoblyvosti struktury). *Ukrainske usne literaturne movlennia*. Kyiv: Naukova dumka, 47–55. [In Ukrainian].
- Barannyk D. Kh. (1967c). Stilevaia tipologiya funkcional'nyh raznovidnostej ustnoj literaturnoj rechi. *Resumes des communications. X-ème Congrès International des Linguistes*. Bucarest, 24–25. [In Russian].
- Barannyk D. Kh. (1969a). Chyslivnyk. *Suchasna ukrainska literaturna mova: Morfolohiia*. I. K. Bilodid (Chief Ed.). Kyiv: Naukova dumka, 237–264. [In Ukrainian].
- Barannyk D. Kh. (1969b). Prykmetnyk. *Suchasna ukrainska literaturna mova: Morfolohiia*. I. K. Bilodid (Chief Ed.). Kyiv: Naukova dumka, 140–236. [In Ukrainian].
- Barannyk D. Kh. (1969c). Usnyi monoloh (Zahalni osoblyvosti movnoi struktury). Dnipropetrovsk. [In Ukrainian].
- Barannyk D. Kh. (1973a). Naholoshennia skladnykh sliv. *Ukrainska mova i literatura v shkoli*, (6), 24–30. [In Ukrainian].
- Barannyk D. Kh. (1973b). Stylistyka usnoho movlennia. *Suchasna ukrainska literaturna mova: Stylistyka*. I. K. Bilodid (Chief Ed.). Kyiv: Naukova dumka, 503–560. [In Ukrainian].
- Barannyk D. Kh. (1976). Dialoh. *Shevchenkivskyi slovnyk*. Kyiv: Holovna redaktsiia Ukrainskoi radianskoi entsyklopedii. Vol. 1, 190. [In Ukrainian].
- Barannyk D. Kh. (1977). Monoloh. *Shevchenkivskyi slovnyk*. Kyiv: Holovna redaktsiia Ukrainskoi radianskoi entsyklopedii. Vol. 2, 6. [In Ukrainian].
- Barannyk D. Kh. (1978). Movna struktura publitsystychnoho styliu (Do pytannia pro maisternist publitsystychnoho vystupu). *Ukrainska mova i literatura v shkoli*, (6), 25–29. [In Ukrainian].
- Barannyk D. Kh. (1979). Mova radio i telebachennia. *Mova suchasnoi masovo-politychnoi informatsii*. Kyiv: Naukova dumka, 202–230. [In Ukrainian].
- Barannyk D. Kh. (1983). Aktualni problemy doslidzhennia movy masovoi informatsii. *Movoznavstvo*, (6), 13–17. [In Ukrainian].
- Barannyk D. Kh. (1993a). Dva rivni hramatychnoi struktury rechennia. *Movoznavstvo*, (6), 13–19. [In Ukrainian].
- Barannyk D. Kh. (1993b). O dvukh urovniakh struktury slavianskoho predlozhenyia. *IX Medzinárodní zjazd slavistov. Zborník resumé*. Bratislava: Veda. Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 309–310. [In Ukrainian].
- Barannyk D. Kh. (1997a). Novyi ukrainskyi pravopys chy nova redaktsiia «Ukrainskoho pravopysu»? Ukrainskyi pravopys: tak i ni. Obhovorennia novoi redaktsii «Ukrainskoho pravopysu». Kyiv, 76–78. [In Ukrainian].
- Barannyk D. Kh. (1997b). Pro zahalnu kontseptsiiu i strukturu novoi redaktsii ukrainskoho pravopysu Ukrainskyi pravopys: tak i ni. Obhovorennia novoi redaktsii «Ukrainskoho pravopysu». Kyiv, 24–26. [In Ukrainian].
- Barannyk D. Kh. (2001). Ukrainska mova na mezhi stolit. *Movoznavstvo*, (3), 40–47. [In Ukrainian].
- Barannyk D. Kh. (2006). Pro odyh aktualnyi sposib syntaksyschnoi nominatsii. *Movoznavstvo*, (2–3), 50–54. [In Ukrainian].
- Navchalnyi pravopysnyi slovnyk ukrainskoi movy. (1997). D. Kh. Barannyk, D. I. Rudenko (Comps.). Kharkiv: Oho. [In Ukrainian].
- Rosiisko-ukrainskyi slovnyk z aviatsiinoi ta raketno-kosmichnoi tekhniki (1997). D. Kh. Barannyk, V. F. Prisniakov, M. S. Kovalchuk, I. S. Popova, V. M. Serebrianskyi, V. I. Misiura (Comps.). D. Kh. Barannyk, V. F. Prisniakov (Eds.). Dnipropetrovsk. [In Ukrainian].

Publications in honor of professor D. Kh. Barannyk

- Berezovskyi I. (1978). Cholom tobi, nash ridnyi DDU! «*Za peredovu nauku*» (newsp.). 20 November. [In Ukrainian].
- Dmytro Kharytonovych Barannyk: *Korotki narysy pro zhyttia i diialnist z nahody 80-richchia vid dnia narodzhennia*. (2003). Yu. F. Pradid (Comp.). Simferopol: Dolia. [In Ukrainian].
- Dmytro Kharytonovych zhaduie... (2003). *Dmytro Kharytonovych Barannyk: Korotki narysy pro zhyttia i diialnist z nahody 80-richchia vid dnia narodzhennia*. Yu. F. Pradid (Comp.). Simferopol: Dolia. [In Ukrainian].
- Halatska V. (2003). Shliakhetna naukovid profesora Barannika. *My z klasychnoho universytetu. Dnipropetrovskiy natsionalnyi: chas, podii, liudy!* Dnipropetrovsk: Vydavnytstvo Dnipropetrovskoho universytetu, 10–11. [In Ukrainian].
- Pradid Yu. F. (2021). Dmytro Barannyk — Uchenyi, Pedagog, Liudyna. *Personalistyka ukrainoznavstva yak svitohliadnyi fenomen. Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoi uchastiu*. Ivano-Frankivsk, 240–269. [In Ukrainian].
- Start v tret'e tysiacheletie: Ocherky o Prydneprov'e. (2002). Dnepropetrovsk: Prospekt, 143. [In Russian].
- Turkin V. M. (2003). Iz vidhuku pro naukovu diialnist profesora D. Kh. Barannika 25 lystopada 1975 r. *Dmytro Kharytonovych Barannyk: Korotki narysy pro zhyttia i diialnist z nahody 80-richchia vid dnia narodzhennia*. Yu. F. Pradid (Comp.). Simferopol: Dolia. [In Ukrainian].

Received: 20.10.2023

Received in revised form: 27.10.2023

Accepted: 03.11.2023

Yurii PRADID

Independent researcher

Lviv, Ukraine

E-mail: ypradid1@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-5842-9227>

DMYTRO KHARYTONOVYCH BARANNYK: A SCHOLAR, EDUCATOR, AND HUMAN

The article is devoted to the 100th anniversary of the birthday of the doctor of philological sciences, professor Dmytro Kharytonovych Barannyk (December 15, 1923 — January 30, 2009). The works of D. H. Barannyk are a significant contribution to the Ukrainian language studies. And such issues as the systematization of functional-stylistic varieties of monologue, the determination of typological features of the language structure and intonation of a number of functional varieties of oral monologue, were first covered in D. Kh. Barannyk's work «Oral monologue». The high authority of D. H. Barannyk in Ukrainian linguistic science is proven by the fact that he was a member of the bureau of the Ukrainian Committee of Slavists, a member of the republican Scientific Problem Council, of several scientific publications editorial boards, in particular the journal «Movoznavstvo», the interdepartmental collection «Ukrainian Linguistics» (Kyiv) and others. D. Kh. Barannyk was a member of the Ukrainian National Commission on Spelling under the Cabinet of Ministers of Ukraine. Participant of the X International Congress of Linguists (Bucharest, 1967), IX and XI International Congresses of Slavists (Kyiv, 1983; Bratislava, 1993). Dmytro Kharytonovych educated a whole constellation of Ukrainian linguists — more than thirty. The scientific legacy of Professor D. Kh. Barannyk served as a foundation and model for young language researchers. The interest in his works is not accidental, because they are characterized by high quality, concentration on key problems, major directions of linguistic science, the clarification of which is especially important for understanding the specifics of the development of the Ukrainian language at the current stage.

Keywords: D. Kh. Barannyk, oral monologue, functional-stylistic varieties of oral monologic speech, stylistics of oral speech.